

ارزیابی تاثیر شهرک صنعتی شمس آباد بر توسعه شهر حسن آباد

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۱۱/۶ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۳/۲۵

منصوره تازی وردی

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهرری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
mtariverdi@yahoo.com

پروانه زیویار

دانشیار گروه جغرافیا، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (مسئول مکاتبات)
zivyar@yahoo.com

بهمن کارگر

دانشیار گروه جغرافیا، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
b.kargar@yahoo.com

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: ایجاد شهرکهای صنعتی با هدف تشویق بخش صنعت و با توجه به سیاستهای توزیع جمعیت و به منظور استفاده بهینه از منابع طبیعی و تولید محلی، جلوگیری از تمرکز ناموزون صنایع و تراکم صنعتی در محدوده شهرها و همگام نمودن توسعه صنعتی با مسئله حفظ محیط زیست و کنترل آلاینده های صنعتی مورد توجه مسئولین قرار گرفته است.

روش پژوهش: هدف از این مقاله بررسی نقش شهرک های صنعتی بر توسعه شهرها در ابعاد مختلف می باشد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش توصیفی تحلیلی است. در این پژوهش برای سنجش پایایی پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ در نرم افزار spss استفاده شد، میزان آلفای کرونباخ شاخص های اقتصادی، ۰،۷۳۶، شاخص های اجتماعی، ۰،۷۳۱، زیست محیطی، ۰،۷۹۲، کالبدی ۰،۷۵۰، مدیریتی ۰،۸۵۵ که به لحاظ پایایی اعداد قابل قبولی می باشند. میزان روایی سوالات تحقیق نیز با استفاده نظر متخصصان و کارشناسان تحقیق مورد بررسی واقع شد.

یافته ها: یافته ها نشان می دهد که نتایج حاصل از روش معادلات ساختاری در بعد اجتماعی دو شاخص «بهبود نیروی متخصص و کارآمد» و «افزایش مهاجرت» در بعد زیست محیطی نیز «کاهش کشاورزی» و «افزایش آلودگی هوا» در بعد کالبدی نیز شاخص های «گسترش فیزیکی شهر» و «بهبود وضعیت سکونت اقشار کم درآمد» در بعد اقتصادی وجود شاخص های «ایجاد اشتغال جدید» و «بهبود درآمد شهروندان» در بعد مدیریتی شاخص های «مدیران شهری در رشد و پراکنده شهری در طرح های جامع و تفصیلی نقش کلیدی» و «تأثیر میزان شهرک صنعتی بر ایجاد طرح های ملی در شهر حسن آباد» به ترتیب بیشترین و کمترین همبستگی را دارند. همچنین نتایج آزمون کای اسکور نشان می دهد که بیان ابعاد مختلف اقتصادی، مدیریتی، کالبدی، اجتماعی و زیست محیطی در شهرک صنعتی شمس آباد و توسعه حسن آباد روابط مستقیم و معناداری وجود دارد.

نتیجه گیری: بهبود و توسعه شهرک های صنعتی شمس آباد می تواند بر ابعاد مختلف اجتماعی، زیست محیطی، اقتصادی، کالبدی و مدیریتی شهر حسن آباد تأثیر بگذارد و این امر نیازمند مدیریت منسجم و یکپارچه می باشد.

واژگان کلیدی: شهرک های صنعتی، توسعه پایدار، توسعه شهر، شهر حسن آباد، شهرک صنعتی

مقدمه

توسعه به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های پیشرفت کشور با مؤلفه‌های نظیر مسئولیت‌پذیری، آگاهی بخشی، اعتماد به توانایی، نوآوری و خلاقیت، مشارکت و... جملگی می‌بایست جهت ارتقای توان داخلی مورد استفاده قرار گیرد که این امر نیاز به حمایت‌ها و ورود صنعت به‌واسطه شهرک‌های صنعتی جهت رشد و ارتقای آن مناطق است (نوبخت و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۱۴). هر کشوری که در راه صنعت شدن گام بر می‌دارد، باید از لحاظ آمایش سرزمین و تقسیم نیروی کار در مناطق مختلف کشور با هدف توسعه صنعتی محورها و قطب‌ها، مکان‌هایی را برای تجمع واحدهای صنعتی به شکل شهرک یا مجتمع، انتخاب و سازمان‌دهی کند. این سازمان‌دهی متأثر از عواملی مانند رشد جمعیت، اشتغال، محدودیت زمین، حفاظت و توسعه محیط‌زیست و تعیین کاربری زمین‌های صنعتی است. بدین ترتیب، از رشد بی‌رویه صنعت در برخی نواحی و مناطق، به‌ویژه از آلودگی محیط‌زیست جلوگیری می‌شود (شاد و همکاران، ۱۳۸۸: ۴۱۶). امروزه صنعت، به عنوان اصلی‌ترین ابزار، در توسعه مناطق عقب‌مانده نقش محوری به خود اختصاص داده است. این نقش شاید برخاسته از این واقعیت است که عوامل تولید در بخش صنعت، در مقایسه با کشاورزی، قابلیت جابه‌جایی و انعطاف‌پذیری بیشتر با شرایط و اوضاع و احوال محیطی، منطقه‌ای و ملی دارد. به همین دلیل، قطب‌های توسعه، به‌خصوص در کشورهای جهان سوم و خاصه در مناطقی که فاقد پتانسیل توسعه کشاورزی هستند، بر مبنای صنعت استوار می‌شوند (سرور امینی و دیگران، ۱۳۸۹: ۲۲۸). رابطه صنعت، جامعه و فرهنگ یک‌سویه نیست. اگر صنعت را به‌منزله موتور پیشبرنده اقتصاد در نظر گرفته شود، این موتور نیروی خود را از جامعه و فرهنگ می‌گیرد (Rinku And Ashim Kumar, 2011: 161). صنعتی شدن از چنان اهمیتی برخوردار است که تحقق پیشرفت‌های فنی طی سه قرن اخیر، دلیل اصلی رشد و توسعه اقتصادی کشورهای پیشرفته در جهان امروز به شمار می‌رود (عابدی، ۱۳۷۶: ۷۰). پس می‌توان گفت که توسعه شهرک‌های صنعتی یک نیاز ضروری است. گستردگی فعالیت‌های این صنعت جدید جهانی در سه قلمرو اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی قابل تأمل است. شهرک‌های صنعتی می‌توانند آغازگر مسیرهای توسعه باشند (Bechara Veiga and Margini, 2009: 654). اهداف عمده تأسیس شهرک‌های صنعتی در جهت

تشویق رشد صنعتی برای تأمین اشتغال در مناطقی که بیشتر موردنیاز است، تشویق رشد صنعتی به‌خصوص در صنایع کوچک و متوسط، اجرای سیاست‌های مربوط به توزیع جمعیت در سطح ملی و منطقه‌ای، استفاده از منابع طبیعی از قبیل چوب، مواد معدنی، نفت و... به‌وسیله تمرکز صنایع مصرف‌کننده آن‌ها، منطقه بندی مناسب صنایع در ارتباط با برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، ایجاد تنوع در صنایع یک منطقه تعریف شده است. (پورطاهری و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۱۷).

توسعه شهری و منطقه‌ای در کشورهای در حال توسعه تا حد زیادی به استفاده مطلوب از بخش صنعت بستگی دارد (محمدی، ۱۳۹۶: ۶۹)؛ و سیاست‌های صنعتی شدن در این کشورها عمدتاً با هدف افزایش تولید محصول و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید دنبال می‌شود (ریاحی و پاشازاده، ۱۳۹۳: ۹). در همین راستا، توسعه صنعتی و تجهیز شهرک‌های صنعتی برای افزایش توان تولیدی و صادراتی کشور، سیاست‌های منطقی و منطبق با توانایی‌ها و امکانات واقعی مناطق مختلف کشور را می‌طلبد تا ضمن تقویت زیربنای در این بخش، وضع کنونی صنعت به عنوان بخش تولیدکننده کالاهای جایگزین واردات و درون‌نگر به بخشی برون‌نگر و صادرات گرا تغییر جهت یابد. این امر نیاز به مطالعه‌ای عمیق و نوین دارد تا بر اساس آن مزیت‌های نسبی فعالیت‌های صنعتی مناطق مختلف شناسایی شود و سرمایه‌گذاری‌ها به منظور گسترش آن‌ها هدایت شود. در تمام کشورها اعم از توسعه‌یافته یا در حال توسعه، دولت‌ها مجبور به اتخاذ سیاست‌های مناسب برای تخصیص بهینه منابع و امکانات موجود در جامعه به بخش‌های مختلف اقتصادی هستند (نیکخواه و بهزادی، ۱۳۹۵: ۸۴). با وجود این، تجربه کشورهای توسعه‌یافته و برخی از کشورهای در حال توسعه، نشان می‌دهد اگر مجتمع‌های صنعتی مانند شهرک‌ها و نواحی صنعتی به‌صورت اصولی برنامه‌ریزی و به کار گرفته شوند، این اقدام می‌تواند به تشویق و ترغیب صنعتی شدن و هدایت منابع از نظر مکان استقرار و در نهایت حصول سریع‌تر اهداف مورد نظر منجر می‌شود (پولاددژ، ۱۳۷۳ و مطالعات طرح پایه آمایش اسلامی، ۱۳۶۴). شهرک صنعتی شمس‌آباد یکی از شهرک‌های است که از سال ۱۳۷۰ آغاز به کار کرده و ایجاد آن سبب تغییرات بسیاری در روند توسعه مناطق مجاور خود از جمله شهر حسن‌آباد و روستاهای مجاور خود شده است این شهرک واقع در جنوب استان تهران با وسعتی بالغ بر ۳ هزار هکتار بزرگ‌ترین شهرک صنعتی

ایران و خاورمیانه محسوب می‌گردد. موقعیت مکانی شهرک صنعتی شمس‌آباد در کیلومتر ۴۵ اتوبان تهران - قم در مجاورت شهر حسن‌آباد فشافویه و در فاصله پنج کیلومتری از فرودگاه بین‌المللی امام خمینی و فاصله هشت کیلومتری از اولین ایستگاه راه آهن می‌باشد. محدوده مورد مطالعه شهر حسن‌آباد با جمعیت بالغ بر ۴۳۹۰۰ نفر بوده که در کنار شهرک صنعتی شمس‌آباد قرار دارد. پژوهش حاضر با هدف ارزیابی تأثیر شهرک صنعتی شمس‌آباد بر توسعه شهر حسن‌آباد تبیین شده است. این پژوهش سعی دارد تا به سوال پاسخ دهد که شهرک صنعتی شمس‌آباد چه نقشی در توسعه شهر حسن‌آباد در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی، کالبدی و مدیریتی دارد؟

مبانی نظری

شهرک صنعتی به منطقه‌ای گفته می‌شود که به منظور توسعه صنعتی و متمرکز شدن تولیدات صنعتی در نظر گرفته شده است. هدف از ایجاد شهرک صنعتی، توسعه صنعتی کشور در خارج از مناطق شهری است تا تأثیرات منفی بار صنعتی بر ساکنین شهری را به حداقل رسانده، آلاینده‌گی را کم کرده و با دسترسی آسان به مسیر حمل‌ونقل، کمترین بار ترافیکی را در مناطق شهرنشین به بار آورد. شهرک صنعتی ناحیه‌ای خاص است که از مناطق شهری و پرجمعیت متمایز است و به‌طور خاص برای فعالیت‌های صنعتی منطقه بندی شده است. شهرک‌های صنعتی باید از زیرساخت مناسب مانند جاده‌ها، برق، آب و خدمات رفاهی دیگر در درون نواحی منطقه بندی شده پشتیبانی کند. مقامات ملی و محلی ممکن است از ترویج و ایجاد شهرک‌های صنعتی با تشویق سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و تولید دور از مناطق شهری پرجمعیت و تسریع توسعه منطقه‌ای حمایت کنند. شهرک‌های صنعتی ممکن است با ارائه یک مجموعه جذاب از خدمات، تسهیلات صنعتی را جذب کنند که به‌طور قابل‌اطمینان و با هزینه‌ای مناسب صنایع تولیدی را ایجاد کنند. این مجموعه خدماتی اغلب با اشکال مختلفی از جمله معافیت از عوارض واردات یا صادرات، معافیت مالیات بر درآمد و یارانه‌های متعدد باعث جذب سرمایه‌داران داخلی و خارجی می‌شود. مالکان و متصدیان شهرک‌های صنعتی صراحتاً به دنبال بهبود عملکرد اقتصادی و زیست‌محیطی از طریق مدیریت فعال مشکلات زیست‌محیطی هستند. مزیت اصلی این روش بازایی انرژی و همچنین بازیافت و

کمینه‌سازی ضایعات است. شهرک‌های صنعتی ممکن است توسعه رقابتی بخش صنعتی را به‌ویژه در شرایطی که ادغام مؤثر در سیاست‌های توسعه محیط‌زیست و صنعتی وجود داشته باشد، تسهیل کنند. ارتقاء شهرک‌های صنعتی، مؤلفه مهمی در مجموعه ابزارهای سیاست‌گذاری است که مقامات دولتی برای دستیابی به اهداف معین جهت کاهش آلودگی و بهبود کیفیت محیط در دسترس دارند؛ اما برای دستیابی به شهرک‌های صنعتی با پتانسیل‌های مناسب صنعتی به عنوان ابزارهای مؤثر برای مدیریت محیط‌زیست، باید تعدادی از شرایط را رعایت کرد. شهرک‌های صنعتی دارای مزایایی هستند که در زیر تعدادی از آنها بیان شده است:

- مستثنا بودن از قانون شهرداری‌ها
- پرداخت نقد و اقساط هزینه‌های انتفاع از تأسیسات
- صدور رایگان و در اسرع وقت مجوزهای ساخت‌وساز و پایان کار
- واگذاری اداره شهرک‌های صنعتی به هیأت امنای متشکل از صاحبان صنایع
- امکان اجاره یا خرید سالن‌های آماده برای تسریع در بهره‌برداری از واحد تولیدی
- بخشودگی قسمتی از هزینه‌های انتفاع از تأسیسات برای واحدهایی که زودتر از زمان پرداخت اقساط خود به بهره‌برداری می‌رسند.
- کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری به دلیل استفاده از خدمات مشترک سازمان‌دهی شده شرکت شهرک‌های صنعتی از جمله آب، برق، تلفن، گاز و تصفیه‌خانه فاضلاب (Wang, 2014: 2-3).
- ارائه خدمات رایگان در زمینه صدور مجوزهای ساخت‌وساز و پایان کار واحدهای صنعتی
- کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری به دلیل استفاده از خدمات مشترک ساماندهی شده
- امکان اجاره و خرید کارگاه‌های کوچک آماده و پیش‌ساخته به‌منظور تسریع در بهره‌برداری و اشتغال‌زایی
- واگذاری اداره شرکت‌ها و نواحی صنعتی به هیئت‌امنای منتخب صاحبان صنایع
- پرداخت نقد و اقساط هزینه‌های حق بهره‌برداری از تأسیسات (Asolekar, 2005: 1-2).
- اگر هدف اولیه از ایجاد شهرک‌های صنعتی توسعه صنعتی باشد، پس این املاک باید برای به حداکثر رساندن دسترسی به بازارها (ورودی‌ها و خروجی‌ها)

ذکرشده در قالب پرداخت حق انتفاع تأمین کند. (Memedovic, 2018: 4-5).

شهرک‌های صنعتی مؤثر نیاز به برنامه‌ریزی مناسب، مدیریت مؤثر و یک سیستم قوی نظارت قانونی دارند. این امر ممکن است به خصوص زمانی مورد توجه قرار گیرد که تأسیس شهرک‌های صنعتی اساساً به انگیزه‌های سوددهی توسعه‌دهندگان زمین پاسخ می‌دهد، در نتیجه مدیریت محیط‌زیست را به تعویق می‌اندازد. توسعه مناسب شهرک‌های صنعتی باید شامل ارزیابی‌های زیست‌محیطی استراتژیک، تحلیل هزینه چرخه عمر شهرک‌های صنعتی، برنامه‌ریزی کاربری زمین و ابزارهای مدیریت ریسک باشد. توسعه شهرک‌های صنعتی می‌تواند به چهار بخش مدیریتی تقسیم شود: انتخاب مکان و ارزیابی قابلیت دسترسی به مکان؛ برنامه‌ریزی شهرک‌های صنعتی، طراحی و ساخت؛ اجازه و فروش زمین؛ و مدیریت شهرک‌های صنعتی. برای یک شهرک صنعتی که توسط دولت توسعه‌یافته است، زمان موردنیاز برای تکمیل شهرک، از جمله پروژه، برنامه‌ریزی و طراحی، ساخت‌وساز و غیره توسط کارشناسان مورد بررسی قرار می‌گیرد. توسعه‌دهندگان خصوصی (شرکت‌ها، صاحبان صنایع، مالکان) نیز باید روش‌های بالا را در توسعه شهرک‌های صنعتی به‌کارگیرند. ایجاد شهرک‌های صنعتی در آغاز دهه ۱۹۹۰ در کشورهای اروپای مرکزی و شرقی آغاز شد. کشورهای پساسوسیالیستی تلاش کردند روش‌هایی را که مورد استفاده قرار گرفته بودند تا بتوانند شهرک‌های صنعتی خوبی ایجاد کنند تا برای اقتصاد جامعه مفید باشند. در اروپای مرکزی و شرقی، نقش دولت مرکزی بسیار قوی‌تر از بخش غربی اروپا برای ایجاد شهرک‌های صنعتی و توسعه آن‌ها بود. توسعه صنعتی و تجهیز شهرک‌های صنعتی برای افزایش توان تولیدی و صادراتی، سیاست‌های منطقی و منطبق با توانایی‌ها و امکانات واقعی مناطق مختلف را می‌طلبد تا ضمن تقویت زیربنای در این بخش، وضع کنونی صنعت به عنوان بخش تولیدکننده کالاهای جایگزین واردات و درون‌نگر به بخشی برون‌نگر و صادرات‌گرا تغییر جهت یابد (MIHÁLYKA, 2015: 10).

پیشینه تحقیق

Maarefdoust (2015)، در پژوهشی به بررسی نقش شهرک‌های صنعتی بر ساختار شهرها پرداخته و نتایج آن نشان می‌دهد شهرک‌های صنعتی علاوه بر تأثیر

مورد استفاده واقع شوند. علاوه بر این، باید مشخص شود که چه مقدار ضایعات و پسماندهای جامد از این تراکم زیاد کارخانجات صنعتی تولید خواهد شد؛ بنابراین، برای اجتناب از تبدیل شدن به کانون آلودگی، یک شهرک صنعتی باید فضای کافی داشته باشد تا امکانات درمانی مناسب را در آنجا قرار دهند و در اختیار افراد قرار دهند. مکان جغرافیایی شهرک‌های صنعتی باید بخشی از برنامه توسعه کاربری زمین باشد و باید با مقررات محلی و منطقه بندی و یک ارزیابی تأثیر جمعی از منطقه توسعه همراه باشد. اثربخشی و سودمندی خدمات زیست‌محیطی ارائه‌شده توسط شهرک‌های صنعتی به میزان قابل توجهی وابسته به صنایع است. به‌طور دقیق‌تر، دفع بی‌خطر پسماندهای یک ساختمان بر اساس استانداردهای زیست‌محیطی و تصفیه فاضلاب که توسط بخش صنعتی صورت می‌گیرد، بیش‌ترین اهمیت را دارد. شهرک‌های صنعتی باید با دقت ماهیت خدمات زیست‌محیطی برنامه‌ریزی نمایند. باید مقررات سخت‌گیرانه‌ای که ورود به این شهرک‌ها را محدود می‌سازد، وجود داشته باشد. سیستم‌های مدیریت محیطی برای شهرک‌های صنعتی جهت توسعه برنامه‌های زیست‌محیطی معتبر و عملی خوب است. سیستم‌های مدیریت محیطی باید به‌روشنی سیاست‌های زیست‌محیطی و قوانین مربوط به شهرک‌های صنعتی، اهداف عملکرد زیست‌محیطی و مکانیسم‌هایی که این اهداف را اجرا می‌کنند تعریف کنند. مزیت عمده استقرار صنایع در شهرک‌های صنعتی علاوه بر تأمین امکانات زیربنایی به شکل مناسب، کامل، توجیه‌پذیر و اقتصادی؛ این زمینه را فراهم می‌سازد تا ضمن حفظ مسائل زیست‌محیطی با تجمیع واحدهای صنعتی در کنار یکدیگر، زمینه ایجاد همکاری‌های جدید را میسر و هم‌افزایی واحدهای صنعتی را بیشتر می‌کند. در شهرک‌های صنعتی امکانات زیربنایی لازم برای متقاضیان سرمایه‌گذاری ایجاد می‌شود تا سرمایه‌گذار از هر جهت برای تأمین حداقل امکانات دغدغه فکری و کاری نداشته باشد، زیرا در این حالت شرکت شهرک‌های صنعتی مکلف به مکان‌یابی و جانمایی صنایع مناسب با موقعیت مطلوب به منظور آسانی دسترسی به بزرگراه‌ها، راه‌آهن، آب، برق فشارقوی، گاز، مخابرات و با امکانات جمع‌آوری فاضلاب صنعتی، ایجاد فضای سبز و دیگر نیازمندی‌های اولیه صنعتگران شده است تا سرمایه‌گذار با تقبل هزینه اندکی زمین موردنظر را با امکانات

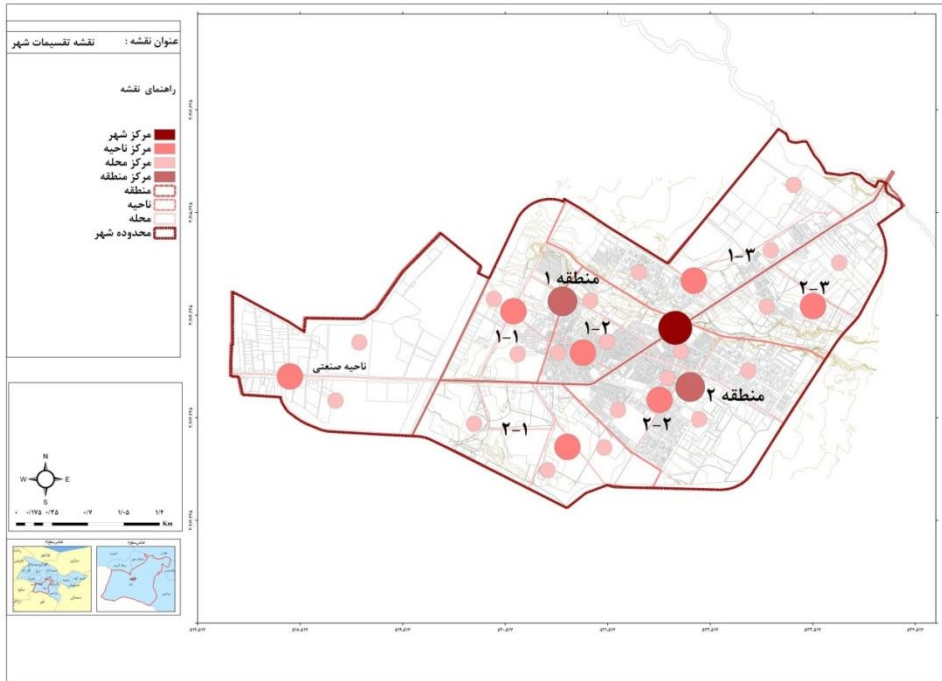
بر رشد فیزیکی مناطق شهری، باعث ایجاد تغییر در جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی شهر نیز می‌شود. Ruiz (۲۰۱۲)، در پژوهشی به بررسی نواحی مناسب برای مکان‌گزینی شهرک‌های صنعتی در شمال اسپانیا پرداخته‌اند. بدین منظور آن‌ها مکان‌گزینی را در دو مرحله انجام داده‌اند. در مرحله نخست که شامل یک ناحیه گسترده است، عواملی که در مکان‌گزینی مؤثر بوده، عبارت‌اند از عوامل اقتصادی، اجتماعی، فیزیکی، محلی، زیربنایی و شهری. عوامل مؤثر در مکان‌گزینی در مرحله دوم هم دسترسی به منابع، زیربناها و هزینه‌های خاص آن نقطه است. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد، از میان معیارهای مطرح شده، زیربناها و توسعه شهری با داشتن وزن ۵۳ درصدی مهم‌ترین عوامل در مکان‌گزینی شهرک‌های صنعتی در شمال اسپانیا به شمار می‌روند. پژوهش‌های در بعد زیست‌محیطی توسط محققانی مانند park et al, 2008; Heeres et al, 2004; Geng and Hengxin, 2009; Roberts, 2004 انجام شده است که تأثیرات صنعت و شهرک‌های صنعتی بر کیفیت زندگی همچون ایجاد شهرک‌های سازگار با محیط‌زیست، گسترش افزایش استفاده از وسایل و امکانات سازگار با محیط‌زیست، تبادل مواد و انرژی و بازیافت ضایعات صنعتی که از طریق ایجاد شهرک‌های سازگار با محیط‌زیست به وجود می‌آید، ایجاد این‌گونه شهرک‌ها در جهت توسعه پایدار اشاره شده است.

رهنمایی و دیگران (۱۳۹۶)، در پژوهشی به بررسی شهرک‌های صنعتی در مجموع شهری اصفهان پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که از ۱۵ شهرک صنعتی موجود، تنها شهرک صنعتی محمودآباد اصفهان با امتیاز ۰.۹۴۸ دارای بیشترین امتیاز (توسعه‌یافته)، دو شهرک صنعتی مبارکه و اشترجان دارای وضعیت نیمه توسعه‌یافته و ۱۲ شهرک دیگر مجموعه شهری دارای وضعیت کمتر توسعه‌یافته بوده‌اند. اخوان (۱۳۸۶)، در عملکرد شهرک‌های صنعتی در استان گلستان و ارائه راهکار اجرایی برای بهبود آن‌ها نتیجه می‌گیرد از طریق فعالیت‌های صنعتی در شهرک‌های صنعتی در فهرست اولویت اول بر اساس معیار تلفیقی می‌توان با توجه به امکانات محدود موجود، در زمان کوتاه‌تری بیشترین بازدهی را ایجاد کرد، بنابراین شناسایی واحدهای صنعتی فعال در شهرک‌های صنعتی در اولویت اول در استان و ظرفیت‌های تولید آن‌ها و رفع تنگنای مالی یا مشکلات نقدینگی کوتاه‌مدت آن‌ها برای افزایش سقف تولیداتشان دست‌کم به میزان ظرفیت‌های اسمی این صنایع، می‌تواند

اولین گام در راستای تغییر در سیاست‌های صنعتی منطقه باشد. بهرامی و دیگران (۱۳۸۴)، در پژوهشی خلاصه عملکرد شهرک‌های صنعتی استان هرمزگان و ارائه راهکارهای اجرایی برای بهبود وضع آن به این نتیجه رسیده است که کشورهایی که به صنعتی شدن گرایش دارند باید از نظر آمایش سرزمین و تقسیم‌کار در مناطق مختلف کشور، مکان‌هایی را برای احداث واحدهای صنعتی به‌صورت شهرک‌ها یا مجتمع‌های صنعتی انتخاب و سازمان‌دهی کنند. لزوم این سازمان‌دهی به علت رشد جمعیت، مسئله اشتغال، محدودیت زمین، حفاظت محیط‌زیست و بالاخره تعیین کاربری زمین‌های انتخابی است تا رشد متعادل صنعت در مناطق مختلف فراهم شود. تقی‌خانی و میر (۱۳۸۵)، در پژوهشی به ارزیابی عملکرد شهرک‌های صنعتی و شناخت نقاط قوت و ضعف آن‌ها در استان لرستان و ارائه راهکارهای اجرایی برای بهبود وضع آن‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که پایین بودن میزان نقش اقتصادی و مالی شهرک‌های صنعتی استان لرستان در وضع واحدهای صنعتی مستقر در آن شهرک‌ها بوده است. نیک‌خواه و بهزادی (۱۳۹۵)، در پژوهشی به بررسی تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تأسیسات صنعتی بر فرایند توسعه در شهرستان جم بررسی کرده‌اند و یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که توسعه صنعتی و پیشرفت‌های تکنولوژی ناشی از راه‌اندازی پالایشگاه در شهرستان جم پیامدهای متناقضی را به دنبال داشته است. از طرفی در بعد اقتصادی، با ایجاد اشتغال و درآمدهای پایدار و امکانات زیربنایی فرصت‌ها و ظرفیت‌های زیادی برای شهرستان فراهم آورده است و از طرف دیگر، تبعات اجتماعی و زیست‌محیطی فراوانی ایجاد کرده که منجر به بروز آسیب‌های اجتماعی مختلفی شده است. سعدی (۱۳۹۲) در پژوهشی به ارزیابی نقش شهرهای صنعتی در توسعه شهرهای هم‌جوار با رویکرد توسعه پایدار در شهر صنعتی البرز پرداخته است و نتایج گویایی آن است که شهر صنعتی البرز در توسعه پایدار شهر الوند تأثیر چشم‌گیری داشته است. نزدیکی و مجاورت این دو شهر، جذب نیروهای بومی، اشتیاق صاحبان صنایع برای سرمایه‌گذاری را می‌توان از علل این امر دانست.

شناخت محدوده

شهر حسن‌آباد به عنوان مرکز بخش فشافویه یکی از شهرهای شهرستان ری می‌باشد. شهر حسن‌آباد دارای مساحتی بالغ بر ۱۱۲۷ هکتار می‌باشد که از غرب با

نقشه ۱: وضعیت شهرک شمس‌آباد و شهر حسن‌آباد

۴۶۳ نفر به ۴۴۶۰۰ نفر رسیده است که معادل ۵۶ برابر می‌باشد.

میانگین رشد سالانه طی این مدت برابر ۵.۹ درصد است که در کمتر یک از شهرهای کوچک و میانی کشور مشابه آن مشاهده شده است. این روند رشد، مهاجرپذیری فراوان این شهر را در طول سال‌های گذشته و کاهش نسبی آن را در دوره‌های اخیر نشان می‌دهد. جمعیت شهر بر اساس آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۵ معادل ۴۳۹۲۲ نفر و گردش سالانه آن نسبت به سرشماری عمومی ۱۳۸۵ برابر ۶ درصد گزارش شده است.

جدول (۱) تحولات خانوار و جمعیت را در شهر حسن‌آباد در مدت چهار سال متوالی بر مبنای داده‌های سرشماری‌های عمومی که توسط مرکز آمار ایران گزارش شده است نشان می‌دهد:

آزادراه قم - تهران و فرودگاه بین‌المللی امام خمینی، از شمال با رودخانه کرج و کوه‌های آراد، از جنوب با محدوده شهرک صنعتی شمس‌آباد و رودخانه شور و از شرق با محدوده روستاهای زیوان و ابراهیم‌آباد هم‌مرز می‌باشد. از نظر تقسیمات سیاسی و کشوری در محدوده فرمانداری شهرستان ری و زیر نظر استانداری تهران می‌باشد. شهر حسن‌آباد با ارتفاع متوسط ۹۶۵ متر از سطح دریا در عرض جغرافیایی ۳۵ درجه و ۲۲ دقیقه شمالی و طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۱۴ دقیقه شرقی و عمدتاً در اراضی آبرفتی جنوب رشته ارتفاعات البرز با حاکمیت توپوگرافی دشتی و شرایط اقلیمی خشک و نیمه‌خشک بیابانی استقرار یافته است (نقشه شماره ۱)

بررسی تحولات جمعیتی شهر حسن‌آباد از سرشماری سال ۱۳۴۵ تا آخرین سرشماری که در سال ۱۳۹۵ انجام شده است، نشان می‌دهد که ظرف مدت پنجاه سال فاصله سنوات یادشده، جمعیت این شهر از

جدول ۱: تحولات خانوار و جمعیت در شهر حسن‌آباد فشافویه

سال‌ها	تعداد خانوار	تعداد جمعیت	متوسط بعد خانوار	رشد سالانه جمعیت
1345	78	463	5/9	-
1355	366	1976	5/4	5/14
1365	1230	6272	5/1	5/11
1375	2356	11178	4/7	5/8
1385	4996	20471	4/1	6/0
1395	12316	44600	3/5	
5/9		۱۳۴۵-۹۵		میانگین رشد سالانه در دوره

روش تحقیق

نوع تحقیق کاربردی و روش بررسی آن توصیفی-تحلیلی و پیمایشی است. روش جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق، روش‌های اسنادی و کتابخانه‌ای و در روش میدانی از ابزار پرسشنامه در قالب طیف لیکرت طراحی و اقدام به سنجش میزان تأثیرگذاری شهرک صنعتی شمس‌آباد بر شهر حسن‌آباد شده است. در همین راستا، گویه‌های مورد مطالعه در ابعاد مختلف اجتماعی، کالبدی، مدیریتی، زیست‌محیطی و اقتصادی حدوداً ۳۶ مورد می‌باشد (جدول ۲). در این پژوهش شیوه نمونه‌گیری بر اساس روش تصادفی ساده است. بر اساس فرمول کوکران ۳۸۰ نفر در نظر گرفته شد. جامعه آماری، شامل ساکنین و مسئولین شهر حسن‌آباد است. سؤالات تحقیق از طریق نرم‌افزار (SPSS) مبتنی بر آماره آزمون کای اسکور و (AMOS) مبتنی بر معادلات ساختاری مورد ارزیابی قرار گرفته است.

بررسی نتایج بر اساس تحلیل معادلات ساختاری

با استفاده از ایموس

مدل اندازه‌گیری بعد اجتماعی

نتایج بیانگر این واقعیت است که بارهای عاملی مدل اندازه‌گیری بعد اجتماعی در پژوهش دارای ۶ شاخص

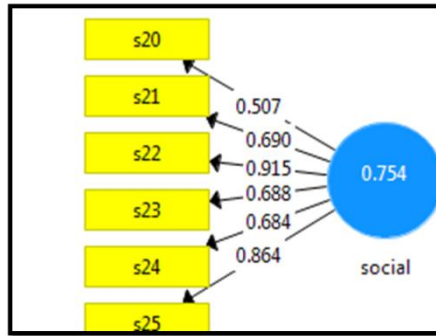
جدول ۲: تعداد مؤلفه‌ها و شاخص‌های موردسنجش

اجتماعی	اقتصادی	کالبدی	مدیریتی	زیست-محیطی
بهبود شکاف‌های اجتماعی و فرهنگی	ایجاد اشتغال	افزایش تراکم	مدیریت کاربری‌های واقع در محدوده شهرک‌های صنعتی	افزایش آلودگی هوا
افزایش مهاجرت	بهبود وضعیت پس‌انداز مردم	بهبود شاخص‌های کمی و کیفی مسکن	تغییرات کاربری‌ها	افزایش آلودگی صوتی
بهبود نیروی متخصص و کارآمد	بهبود خریدوفروش زمین و مسکن	بهبود وضعیت سکونت وضعیت اقشار کم درآمد	بهبود یافت‌های ناکارآمد شهر	کاهش کشاورزی
خدمات شهری	بهبود فقر	ساماندهی شبکه‌های ارتباطی بین‌شهری	رشد و پراکنده شهری در طرح‌های جامع و تفصیلی	گسترش کمربند سبز یا سرانه فضای سبز
نرخ رشد جمعیت	تعالیل اقتصادی	گسترش فیزیکی شهر	تأثیر شهرک صنعتی بر ایجاد طرح‌های ملی در شهر	
کاهش آسیب‌های اجتماعی	ایجاد اشتغال‌های جدید	افزایش ترافیک	تأثیر شهرک صنعتی در توجه مدیران منطقه‌ای و استانی در شهر حسن‌آباد	
بهبود شاخص‌های کمی و کیفی مسکن	مشارکت زنان در فعالیتهای اقتصادی	در ایجاد ساختوسازهای جدید		
بهبود وضعیت سکونت وضعیت اقشار کم درآمد	انگیزه شهرداری‌ها برای کسب درآمد پایدار			
ساماندهی شبکه‌های ارتباطی بین‌شهری	رونق بازار			
گسترش فیزیکی شهر	بهبود درآمد شهروندان			
افزایش ترافیک	میزان سرمایه‌گذاری در شهر			
برافزایش ساختوسازهای جدید	مدیریت کاربری‌های واقع در محدوده شهرک‌های صنعتی			
برافزایش تغییر کاربری‌ها	تغییرات کاربری‌ها			
برافزایش آلودگی بصری	بهبود یافت‌های ناکارآمد شهر			
افزایش آلودگی سطحی و زیرزمینی	رشد و پراکنده شهری در طرح‌های جامع و تفصیلی			
افزایش ساختوسازها در حاشیه شهر	تأثیر شهرک صنعتی بر ایجاد طرح‌های ملی در شهر			
	تأثیر شهرک صنعتی در توجه مدیران منطقه‌ای و استانی در شهر حسن‌آباد			

می‌باشد که از این تعداد، همه شاخص (گویه) معنادار است که این واقعیت نشان می‌دهد که «بهبود شکاف اجتماعی و فرهنگ»، «افزایش مهاجرت»، «بهبود نیروی متخصص و کارآمد»، «خدمات شهری»، «نرخ رشد جمعیت» و «کاهش آسیب‌های اجتماعی» جز شاخص‌های ارزیابی بعد اجتماعی در پژوهش است. در همین چارچوب «بهبود نیروی متخصص و کارآمد» و «بهبود شکاف اجتماعی و فرهنگ» به ترتیب بیشترین و کمترین همبستگی با متغیر (سازه) اجتماعی را دارد بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که این شاخص‌ها بالاترین و پایین‌ترین سهم و نقش را در اندازه‌گیری متغیر اجتماعی را به خود اختصاص داده است.

نتایج تحلیل داده‌ها نشان داده است که کلیه، دارای بار عاملی بیشتر از ۰،۴۰ می‌باشد که این به این معنی است که رابطه بین متغیرهای آشکار (گویه‌ها) و متغیر پنهان بعد اجتماعی معنی‌دار است و می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای آشکاری که دارای بار عاملی بیشتر از ۰،۴۰ هستند از قدرت تبیین‌کنندگی برای اندازه‌گیری متغیر پنهان (مکنون) «بعد اجتماعی» برخوردار هستند.

شکل ۱: بار عاملی مدل اندازه‌گیری بعد اجتماعی در پژوهش

مدل اندازه‌گیری بعد زیست‌محیطی

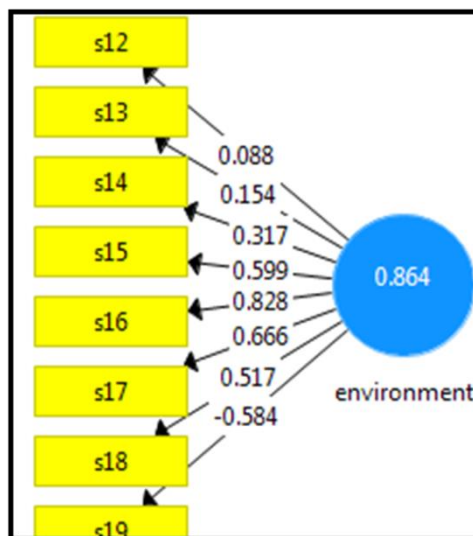
جز شاخص‌های ارزیابی بعد محیط‌زیست در پژوهش است. در همین چارچوب «افزایش آلودگی هوا» و «کاهش کشاورزی» به ترتیب بیشترین و کمترین همبستگی با متغیر (سازه) محیط‌زیست را دارد بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که این شاخص‌ها بالاترین و پایین‌ترین سهم و نقش را در اندازه‌گیری متغیر محیط‌زیست را به خود اختصاص داده است.

نتایج بیانگر این واقعیت است که بارهای عاملی مدل اندازه‌گیری بعد محیط‌زیست در پژوهش دارای ۸ شاخص می‌باشد که از این تعداد، ۴ شاخص (گویه) معنادار است که این واقعیت نشان می‌دهد که «افزایش ساخت‌وسازها در حاشیه شهر»، «افزایش آلودگی هوا»، «افزایش آلودگی صوتی»، «کاهش توسعه کشاورزی».

جدول ۳: مقادیر شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری بعد اجتماعی

نوع برازش	شاخص	دامنه (بازه) قابل قبول	مقدار شاخص
مدل اندازه‌گیری	روایی همگرا (میانگین واریانس استخراج شده)	$AVE \geq 0.5 \& 0.4$	۰.۵۰
	ضرایب بارهای عاملی	≥ 0.4 لامدا	در شکل موجود است
	پایایی ترکیبی (CR) یا RHO	$CR \geq 0.7$	۰.۹۱
	پایایی شاخص (آلفای کرونباخ)	≥ 0.7 آلفای کرونباخ	۰.۹۱
	روایی واگرا (روش بارهای عاملی متقابل)	همبستگی بین شاخص و سازه بیشتر از همبستگی با شاخص وسازه‌های دیگر	همبستگی بالاتر از سازه‌های دیگر

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

شکل ۲: بار عاملی مدل اندازه‌گیری بعد محیط‌زیست در پژوهش

جدول ۴: مقادیر شاخص‌های برآزش مدل اندازه‌گیری بعد محیط‌زیست

نوع برآزش	شاخص	دامنه (بازه) قابل قبول	مقدار شاخص
سازگاری	پایایی شاخص (آلفای کرونباخ)	≥ 0.7 آلفای کرونباخ	۰.۸۵
	پایایی ترکیبی (CR) یا RHO	$CR \geq 0.7$	۰.۸۳
	ضرایب بارهای عاملی	≥ 0.4 لامدا	در شکل موجود است
	روایی همگرا (میانگین واریانس استخراج شده)	$AVE \geq 0.5 \& 0.4$	۰.۴۸
	روایی واگرا (روش بارهای عاملی متقابل)	همبستگی بین شاخص و سازه	همبستگی بالاتر از
		بیشتر از همبستگی با شاخص و سازه‌های دیگر	سازه‌های دیگر

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

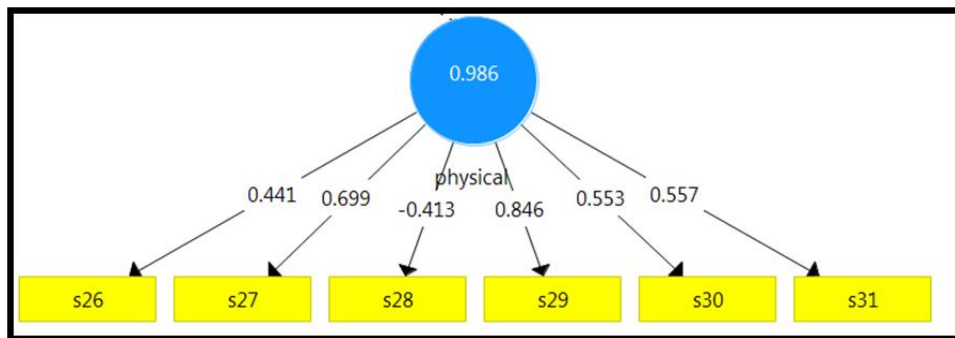
«افزایش ترافیک شهر» و «ایجاد ساخت‌وسازهای جدید» جز شاخص‌های بعد کالبدی در پژوهش است. در همین چارچوب «گسترش فیزیکی شهر» و «بهبود وضعیت شاخص‌های کمی و کیفی مسکن» به ترتیب بیشترین و کمترین همبستگی با متغیر (سازه) کالبدی را دارد بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که این شاخص‌ها بالاترین و پایین‌ترین سهم و نقش را در اندازه‌گیری متغیر کالبدی را به خود اختصاص داده است.

نتایج تحلیل داده‌ها نشان داده است که به استثنای گویه‌های «ساماندهی شبکه‌های ارتباطی بین‌شهری» سایر موارد، دارای بار عاملی بیشتر از ۰.۴۰ می‌باشد که این به این معنی است که رابطه بین متغیرهای آشکار (گویه‌ها) و متغیر پنهان بعد کالبدی معنی‌دار است و می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای آشکاری که دارای بار عاملی بیشتر از ۰.۴۰ هستند از قدرت تبیین‌کنندگی برای اندازه‌گیری متغیر پنهان (مکنون) «بعد کالبدی» برخوردار هستند.

نتایج تحلیل داده‌ها نشان داده است که به استثنای گویه‌های «افزایش تغییر کاربری‌ها»، «افزایش آلودگی بصری»، «افزایش آلودگی آب‌های سطحی و زیرزمینی» و «افزایش گسترش کمربند سبز یا سرانه فضای سبز» سایر موارد، دارای بار عاملی بیشتر از ۰.۴۰ می‌باشد که این به این معنی است که رابطه بین متغیرهای آشکار (گویه‌ها) و متغیر پنهان بعد محیط‌زیست معنی‌دار است و می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای آشکاری که دارای بار عاملی بیشتر از ۰.۴۰ هستند از قدرت تبیین‌کنندگی برای اندازه‌گیری متغیر پنهان (مکنون) «بعد محیط‌زیست» برخوردار هستند.

مدل اندازه‌گیری بعد کالبدی

نتایج بیانگر این واقعیت است که بارهای عاملی مدل اندازه‌گیری بعد کالبدی در پژوهش دارای ۶ شاخص می‌باشد که از این تعداد، ۵ شاخص (گویه) معنادار است که این واقعیت نشان می‌دهد که «بهبود وضعیت شاخص‌های کمی و کیفی مسکن»، «بهبود وضعیت سکونت اقشار کم‌درآمد»، «گسترش فیزیکی شهر»،

شکل ۳: بار عاملی مدل اندازه‌گیری بعد کالبدی در پژوهش

جدول ۵: مقادیر شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری بعد محیط‌زیست

نوع برازش	شاخص	دامنه (بازه) قابل قبول	مقدار شاخص
مدل اندازه‌گیری	پایایی شاخص (آلفای کرونباخ)	≥ 0.7 آلفای کرونباخ	۰.۸۰
	پایایی ترکیبی (CR) یا RHO	$CR \geq 0.7$	۰.۸۴
	ضرایب بارهای عاملی	≥ 0.4 لامدا	در شکل موجود است
	روایی همگرا (میانگین واریانس استخراج شده)	$AVE \geq 0.5 \& 0.4$	۰.۴۶
	روایی واگرا (روش بارهای عاملی متقابل)	همبستگی بین شاخص و سازه بیشتر از همبستگی بالاتر از سازه‌های دیگر	همبستگی با شاخص وسازه‌های دیگر

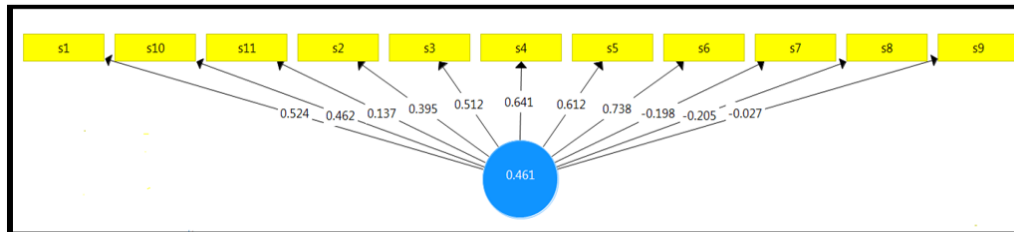
مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل اندازه‌گیری بعد اقتصادی

نتایج بیانگر این واقعیت است که بارهای عاملی مدل اندازه‌گیری بعد اقتصادی در پژوهش دارای ۱۱ شاخص می‌باشد که از این تعداد، ۶ شاخص (گویه) معنادار است که این واقعیت نشان می‌دهد که «ایجاد اشتغال»، «بهبود وضعیت پس‌انداز»، «بهبود فقر و کاهش آن»، «تعادل اقتصادی شهر» و «ایجاد اشتغال‌های جدید» و «بهبود درآمد شهروندان» جز شاخص‌های بعد اقتصادی در پژوهش است. در همین چارچوب «ایجاد اشتغال جدید» و «بهبود درآمد شهروندان» به ترتیب بیشترین و کمترین همبستگی با متغیر (سازه) اقتصادی را دارد بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که این شاخص‌ها بالاترین و پایین‌ترین سهم و نقش را در اندازه‌گیری متغیر

اقتصادی را به خود اختصاص داده است.

نتایج تحلیل داده‌ها نشان داده است که به استثنای گویه‌های «رونق بازار شهر»، «میزان سرمایه‌گذاری»، «انگیزه شهرداری‌های برای کسب درآمد پایدار» و «مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی» سایر موارد، دارای بار عاملی بیشتر از ۰.۴۰ می‌باشد که این به این معنی است که رابطه بین متغیرهای آشکار (گویه‌ها) و متغیر پنهان بعد اقتصادی معنی‌دار است و می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای آشکاری که دارای بار عاملی بیشتر از ۰.۴۰ هستند از قدرت تبیین‌کنندگی برای اندازه‌گیری متغیر پنهان (مکنون) «بعد اقتصادی» برخوردار هستند.

شکل ۴: بار عاملی مدل اندازه‌گیری بعد اقتصادی در پژوهش

جدول ۶: مقادیر شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری بعد اقتصادی

نوع برازش	شاخص	دامنه (بازه) قابل قبول	مقدار شاخص
مدل اندازه‌گیری	پایایی شاخص (آلفای کرونباخ)	≥ 0.7 آلفای کرونباخ	۰.۸۸
	پایایی ترکیبی (CR) یا RHO	$CR \geq 0.7$	۰.۸۲
	ضرایب بارهای عاملی	≥ 0.4 لامدا	در شکل موجود است
	روایی همگرا (میانگین واریانس استخراج شده)	$AVE \geq 0.5 \& 0.4$	۰.۴۹
	روایی واگرا (روش بارهای عاملی متقابل)	همبستگی بین شاخص و سازه بیشتر از همبستگی بالاتر از سازه‌های دیگر	همبستگی با شاخص وسازه‌های دیگر

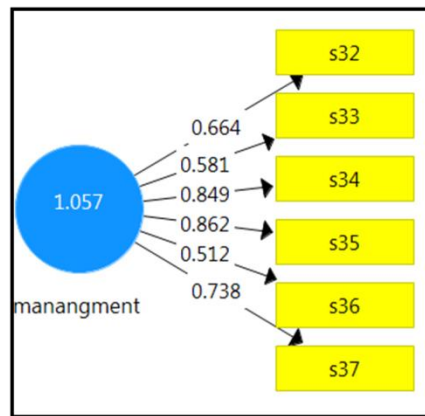
مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل اندازه‌گیری بعد مدیریتی

نتایج بیانگر این واقعیت است که بارهای عاملی مدل اندازه‌گیری بعد مدیریتی در پژوهش دارای ۶ شاخص می‌باشد که از کلیه شاخص‌ها (گویه) معنادار است که این واقعیت نشان می‌دهد که «نقش میزان مدیران و کارشناسان برای مدیریت کاربری‌های واقع در محدوده شهرک‌های صنعتی»، «نظارت مدیران و سایر ارگان‌ها بر تغییرات کاربری‌ها»، «نقش مدیران و برنامه ریزان شهری بر بهبود بافت‌های ناکارآمد شهر»، «نقش مدیران شهری در رشد و پراکنده شهری در طرح‌های جامع و تفصیلی»، «تأثیر شهرک صنعتی بر ایجاد طرح‌های ملی در شهر» و «تأثیر شهرک صنعتی در توجه مدیران منطقه‌ای و استانی در شهر حسن‌آباد» جز شاخص‌های بعد مدیریتی در پژوهش است. در همین چارچوب «نقش کلیدی مدیران شهری در رشد و پراکنده شهری در طرح‌های

جامع و تفصیلی» و «تأثیر میزان شهرک صنعتی بر ایجاد طرح‌های ملی» به ترتیب بیشترین و کمترین همبستگی با متغیر (سازه) مدیریتی را دارد بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که این شاخص‌ها بالاترین و پایین‌ترین سهم و نقش را در اندازه‌گیری متغیر مدیریتی را به خود اختصاص داده است.

نتایج تحلیل داده‌ها نشان داده است که کلیه شاخص‌ها و گویه‌های دارای بار عاملی بیشتر از ۰,۴۰ می‌باشد که این به این معنی است که رابطه بین متغیرهای آشکار (گویه‌ها) و متغیر پنهان بعد مدیریتی معنی‌دار است و می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای آشکاری که دارای بار عاملی بیشتر از ۰,۴۰ هستند از قدرت تبیین‌کنندگی برای اندازه‌گیری متغیر پنهان (مکنون) «بعد مدیریتی» برخوردار هستند.

شکل ۵: بار عاملی مدل اندازه‌گیری بعد مدیریتی در پژوهش

جدول ۷: مقادیر شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری بعد مدیریتی

نوع برازش	شاخص	دامنه (بازه) قابل قبول	مقدار شاخص
	پایایی شاخص (آلفای کرونباخ)	≥ 0.7 آلفای کرونباخ	۰,۹۳
	پایایی ترکیبی (CR) یا RHO	$CR \geq 0.7$	۰,۹۲
مدل اندازه‌گیری	ضرایب بارهای عاملی	≥ 0.4 لاما	در شکل موجود است
گیری	روایی همگرا (میانگین واریانس استخراج شده)	$AVE \geq 0.5 \& 0.4$	۰,۵۴
	روایی واگرا (روش بارهای عاملی متقابل)	همبستگی بین شاخص و سازه بیشتر از همبستگی با شاخص وسازه‌های دیگر	همبستگی بالاتر از سازه‌های دیگر

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

نتایج مؤلفه‌ها بر اساس آزمون کای اسکوئر

جدول ۸: بررسی میزان تأثیر مؤلفه‌های مدیریتی بر توسعه شهر حسن‌آباد با استفاده از آزمون کای اسکوئر

توسعه شهر حسن‌آباد	مؤلفه‌های مدیریتی	
78.567	125.533	Chi-Square (a,b)
4	4	df
000.	000.	Asymp. Sig.

جدول ۹: بررسی میزان تأثیر مؤلفه‌های کالبدی بر توسعه شهر حسن‌آباد با استفاده از آزمون کای اسکوتر

توسعه شهر حسن‌آباد	مؤلفه‌های کالبدی	
82.026	130.280	Chi-Square (a,b)
4	4	df
000.	000.	Asymp. Sig.

شمس و توسعه شهر حسن‌آباد ارتباط معناداری با میزان ۰/۰۰۰ وجود دارد.

نتیجه‌گیری

بدون تردید صنعتی شدن یک تصمیم سرنوشت‌ساز در زمینه توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای جهان سوم است و ضرورتی غیرقابل انکار می‌باشد. اثرات صنعتی شدن در همه بخش‌های اقتصادی احساس شده و باعث تحرک قسمت زیادی از منابع مالی در جهت توسعه اقتصادی می‌شود. در سال‌های اخیر یکی از دغدغه‌های اصلی برنامه ریزان شهری و منطقه‌ای چگونگی توسعه یک شهر یا منطقه و تداوم این توسعه بوده است. چراکه وجود شهرک در هر منطقه می‌تواند زمینه شکوفایی اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و غیره را فراهم کند و زمینه را برای افزایش پایداری در سطح شهر و مناطق فراهم کنند و در نتیجه باعث بروز افزایش کیفیت زندگی در سطح شهرها خواهد شد.

نتایج حاصل از آزمون نشان می‌دهد که تأثیر تصمیم‌گیری‌های مدیریتی در حوزه شهرک صنعتی شمس‌آباد بر توسعه شهر حسن‌آباد با سطح معناداری ۰/۰۰۰ تأثیر مستقیم دارد. توسعه این قبیل مناطق صنعتی، محرک مناسبی برای شکل گرفتن واحدهای صنعتی (شهرک صنعتی شمس‌آباد) و بستر مناسبی برای توسعه شهر حسن‌آباد خواهد شد.

نتایج حاصل از آزمون نشان می‌دهد که بین شاخص‌های کالبدی در شهرک صنعتی شهر شمس و توسعه شهر حسن‌آباد ارتباط معناداری با میزان ۰/۰۰۰ وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون نشان می‌دهد که بین شاخص‌های اقتصادی در شهرک صنعتی شهر شمس و توسعه شهر حسن‌آباد ارتباط معناداری با میزان ۰/۰۰۰ وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون نشان می‌دهد که بین شاخص‌های زیست‌محیطی در شهرک صنعتی شهر

جدول ۱۰: بررسی میزان تأثیر مؤلفه‌های اقتصادی بر توسعه شهر حسن‌آباد با استفاده از آزمون کای اسکوتر

توسعه شهر حسن‌آباد	مؤلفه‌های اقتصادی	
109.663	97.082	Chi-Square (a,b)
5	4	df
000.	000.	Asymp. Sig.

جدول ۱۱: بررسی میزان تأثیر مؤلفه‌های اجتماعی بر توسعه شهر حسن‌آباد با استفاده از آزمون کای اسکوتر

توسعه شهر حسن‌آباد	شاخص‌های اجتماعی	
203.387	231.480	Chi-Square (a,b)
4	4	df
000.	000.	Asymp. Sig.

نتایج حاصل از آزمون نشان می‌دهد که بین شاخص‌های اجتماعی در شهرک صنعتی شهر شمس و توسعه شهر حسن‌آباد ارتباط معناداری با میزان ۰/۰۰۰ وجود دارد.

جدول ۱۲: بررسی میزان تأثیر شاخص‌های زیست‌محیطی بر توسعه شهر حسن‌آباد با استفاده از آزمون کای اسکوتر

توسعه شهر حسن‌آباد	شاخص‌های زیست‌محیطی	
78.567	87.202	Chi-Square (a)
4	4	df
000.	000.	Asymp. Sig.

«نقش کلیدی مدیران شهری در رشد و پراکنده شهری در طرح‌های جامع و تفصیلی» و «تأثیر میزان شهرک صنعتی بر ایجاد طرح‌های ملی» به ترتیب بیشترین و کمترین همبستگی با متغیر (سازه) مدیریتی را دارد. نتایج حاصل از مدل کای اسکور نشان می‌دهد که بین شاخص‌های مدیریتی، کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در شهرک صنعتی شهر شمس و توسعه شهر حسن‌آباد ارتباط معناداری با میزان ۰/۰۰۰ وجود دارد.

پیشنهادها

- ۱) جلوگیری از هم خوردن تعادل‌های زیست‌محیطی، گسترش آلودگی و تخریب منابع طبیعی؛
- ۲) تأکید بر توسعه و تجهیز زیرساخت‌های شهرک صنعتی شمس‌آباد برای توسعه منسجم و کارآمد در ابعاد مختلف؛
- ۳) توجه به ظرفیت‌های پیش روی شهرک صنعتی شمس‌آباد برای استفاده مناسب جهت کاهش مشکلات اقتصادی در شهر حسن‌آباد؛
- ۴) ارزیابی مداوم عملکرد شهرک‌ها و نواحی صنعتی در ابعاد مختلف فضایی به منظور رسیدن به اهداف توسعه پایدار در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی.

منابع

- اخوان، حسن و رسول، نظری (۱۳۸۶)، عملکرد شهرک‌های صنعتی در استان گلستان و ارائه راهکار اجرایی برای بهبود آن، مجله اقتصادی، دوره ۷، شماره ۷۳ و ۷۴، صص ۵-۳۲.
- بهرامی، بهرام؛ افراسیابی، مهران؛ کردی، معصومه و معلمی، نوشین (۱۳۸۴) خلاصه عملکرد شهرک‌های صنعتی استان هرمزگان و ارائه راهکارهای اجرایی برای بهبود وضع آن، مجله اقتصادی، دوره ۵، شماره ۴۷-۴۸، صص ۴۵-۶۴.
- پورطاهری، مهدی، رکن الدین افتخاری، عبدالرضا و نقوی، محمدرضا (۱۳۹۲)، نقش شهرک‌های صنعتی در توسعه اقتصادی روستاهای پیرامون (مطالعه موردی: شهرک صنعتی بهشر)، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۸، صص ۱۰۵-۱۱۸.
- پولاد دژ، محمد (۱۳۷۳)، اصول و مبانی آمایش سرزمین در بخش صنعت، شرکت شهرک‌های صنعتی ایران.

نتایج حاصل از روش ایموس یا معادلات ساختاری در عامل‌های مختلف مورد ارزیابی قرار گرفت. در بعد اجتماعی ۶ شاخص (بهبود شکاف اجتماعی و فرهنگ؛ افزایش مهاجرت؛ بهبود نیروی متخصص و کارآمد؛ خدمات شهری؛ نرخ رشد جمعیت؛ کاهش آسیب‌های اجتماعی) شناسایی شدند که در بین آن‌ها «بهبود نیروی متخصص و کارآمد» و «بهبود شکاف اجتماعی و فرهنگ» به ترتیب بیشترین و کمترین همبستگی با متغیر (سازه) اجتماعی را دارد. در بعد محیط‌زیست نیز تعداد ۸ شاخص شناسایی شدند که از این تعداد، ۴ شاخص (افزایش ساخت‌وسازها در حاشیه شهر؛ افزایش آلودگی هوا؛ افزایش آلودگی صوتی؛ کاهش توسعه کشاورزی) معنادار است بنابراین، در بین آن‌ها شاخص «افزایش آلودگی هوا» و «کاهش کشاورزی» به ترتیب بالاترین و پایین‌ترین سهم همبستگی با متغیر محیط‌زیست را دارد. در بعد کالبدی از بین ۶ شاخص، ۵ شاخص (بهبود وضعیت شاخص‌های کمی و کیفی مسکن؛ بهبود وضعیت سکونت اقشار کم‌درآمد؛ گسترش فیزیکی شهر؛ افزایش ترافیک شهر؛ ایجاد ساخت‌وسازهای جدید) معنادار هستند که در بین آن‌ها شاخص «گسترش فیزیکی شهر» و «بهبود وضعیت شاخص‌های کمی و کیفی مسکن» به ترتیب بیشترین و کمترین همبستگی با متغیر (سازه) کالبدی را دارد. بارهای عاملی در بعد اقتصادی دارای ۱۱ شاخص می‌باشد که از این تعداد، ۶ شاخص (گویه) معنادار است که این واقعیت نشان می‌دهد که «ایجاد اشتغال»، «بهبود وضعیت پس‌انداز»، «بهبود فقر و کاهش آن»، «تعادل اقتصادی شهر» و «ایجاد اشتغال‌های جدید» و «بهبود درآمد شهروندان» جز شاخص‌های بعد اقتصادی در پژوهش است. در همین چارچوب «ایجاد اشتغال جدید» بیشتر همبستگی و «بهبود درآمد شهروندان» کمترین همبستگی با متغیر اقتصادی را دارد. در بعد مدیریتی نیز تعداد ۶ شاخص «نقش میزان مدیران و کارشناسان برای مدیریت کاربری‌های واقع در محدوده شهرک‌های صنعتی»، «ظنارت مدیران و سایر ارگان‌ها بر تغییرات کاربری‌ها»، «نقش مدیران و برنامه ریزان شهری بر بهبود بافت‌های ناکارآمد شهر»، «نقش مدیران شهری در رشد و پراکنده شهری در طرح‌های جامع و تفصیلی»، «تأثیر شهرک صنعتی بر ایجاد طرح‌های ملی در شهر» و «تأثیر شهرک صنعتی در توجه مدیران منطقه‌ای و استانی در شهر حسن‌آباد» می‌باشد که کلیه شاخص‌ها (گویه) معنادار است؛ بنابراین، در بین آن‌ها شاخص

نوبخت، رضا؛ فتحي، سروش و کریمیان، حبیب اله (۱۳۹۳)، تاثیر شهرکهای صنعتی بر توسعه اجتماعی-اقتصادی در ایران، مورد مطالعه منطقه عشایری مسجد سلیمان، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال هفتم، شماره اول، صص ۱۱۱-۱۲۶.

نیکخواه، هدایت الله و بهزادی، سجاد (۱۳۹۵)، بررسی تاثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تاسیسات صنعتی بر فرایند توسعه (نمونه موردی: شهرستان جم)، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال هشتم، شماره چهاردهم، صص ۸۳-۹۹.

نیکخواه، هدایت اله و بهزادی، سجاد (۱۳۹۵)، بررسی تاثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تاسیسات صنعتی بر فرایند توسعه (نمونه موردی: شهرستان جم)، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، دوره ۸ شماره ۴، صص ۸۳-۹۹.

Abedi, K. (1997), examining the evolution of the technology industry in the years 72-1327,

Bechara veiga L.B And margini. A, (2009) Eco-industrial park development in Rio de Janeiro, Brazil: a tool for sustainable development, Journal of Cleaner Production, Vol, 17, pp 653-661.

Geng, Y., & Hengxin, Z. (2009). Industrial park management in the Chinese environment. Journal of Cleaner Production, 17 (14), 1289-1294.

Heeres, R. R., Vermeulen, W. J., & De Walle, F. B. (2004). Eco-industrial park initiatives in the USA and the Netherlands: first lessons. Journal of Cleaner Production, 12 (8), 985-995.

Memedovic, Olga, 2018, LEVERAGING A NEW GENERATION OF INDUSTRIAL PARKS AND ZONES FOR INCLUSIVE AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT, United Nations Industrial Development Organization.

MIHÁLYKA, Livia ABLONCZY, 2015, Changing Principles How To Define and Regulate the Term 'Industrial Park': The Case of Hungary, Romania and Bulgaria, THE CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF REGIONAL DEVELOPMENT AND TOURISM, 7 (3).

Ministry of Economic Affairs and Finance, Tehran (in Persian).

Park, H. S., Rene, E. R., Choi, S. M., & Chiu, A. S. (2008). Strategies for sustainable development of industrial park in Ulsan, South Korea—from spontaneous evolution to systematic expansion of industrial

تقی خانی، شمس الدین و میر، علی (۱۳۸۵)، ارزیابی عملکرد شهرکهای صنعتی و شناخت نقاط قوت و ضعف آنها در استان لرستان و ارائه راهکارهای اجرایی برای بهبود وضع آنها، مجله اقتصادی، شماره ۶۳ و ۶۴ صص ۲۳-۳۵.

ریاحی، وحید و پاشازاده، اصغر (۱۳۹۳)، بررسی اثرات ایجاد شهرک صنعتی گرمی بر توسعه نواحی روستایی پیرامون، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال چهاردهم، شماره ۳۳، صص ۷-۲۵.

سرورامینی، شبنم و علی اسدی و خلیل کلانتری (۱۳۸۹)، بررسی اثرات شهرک صنعتی اشتهاورد بر توسعه روستاهای همجوار، نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی). دانشگاه فردوسی مشهد، دوره ۲۴، شماره دوم تابستان. صص ۲۲۷-۲۳۸.

سعدی، سونا (۱۳۹۲)، ارزیابی نقش شهرهای صنعتی در توسعه شهرهای همجوار با رویکرد توسعه پایدار (نمونه موردی: شهر صنعتی البرز)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده هنر و معماری، استاد راهنما، ساسان پور، فرزانه.

شاد، روزبه؛ عبادی، حمید؛ مسگری، محمدسعدی؛ وفایی نژاد، علیرضا (۱۳۸۸)، طراحی و اجرای GIS کاربردی جهت مکانیابی شهرکهای صنعتی با استفاده از مدلهای فازی وزنهای نشانگر و ژنتیک، نشریه دانشکده فنی، دوره ۴۳، شماره ۴، صص ۴۱۷-۴۲۹.

کریمی کیا و ممتازان (۱۳۸۷)، در پژوهشی به بررسی موانع اجرایی واحدهای مستقر در شهرکهای صنعتی در استان خوزستان یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد به‌رغم پیشرفتهای قابل ملاحظه در زمینه توسعه زیربنایی و زیرساختهای اولیه در شهرکهای صنعتی استان، شهرک‌سازی تنها به طور جزئی و سطحی در جذب سرمایه‌گذاران موفق بوده و موانع درونی و بیرونی، تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر فعالیت واحدهای صنعتی مستقر در شهرکهای صنعتی داشته است.

محمدی، علیرضا؛ غفاری گیلانده، عطا و نوری، سپیده (۱۳۹۶)، تعیین پهنه‌های مناسب مکان‌گزینی «خوشه‌های صنعتی» با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره در محیط GIS، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ۲۳، صص ۶۹-۸۶.

مطالعات طرح پایه ی آمایش اسلامی ایران، دفتر برنامه ریزی منطقه‌ای (۱۳۶۴)، سازمان برنامه و بودجه، معاونت امور مناطق.

- symbiosis. Journal of Environmental Management, 87 (1), 1-13.
- Rinku Das , Ashim Kumar Das, (2011) Industrial Clusters: An Approach For Rural Development In North East India, International Journal Of Trade, Economics And Finance, Vol. 2, No. 2.
- Roberts, B. H. (2004). The application of industrial ecology principles and planning guidelines for the development of eco-industrial parks: an Australian case study. Journal of Cleaner Production, 12 (8), 997-1010.
- Roya Maarefdoust (2015), THE ROLE OF INDUSTRIAL TOWNS ON PHYSICAL STRUCTURE OF CITIES (CASE STUDY- MASHHAD, TOOS INDUSTRIAL TOWN), International Journal of Engineering and Advanced Technology Studies Vol.3, No.2, pp.49-60, June 2015
- Ruiz, M.C., Romero, E., Perez, M. Fernandez, J. (2012).Development And Application of A Multi –Criteria Spatial Decision Support System Planning Sustainable Industrial Area in Northern Spain, Automation In Construction.
- Wang, Mark, 2014, Old industrial cities seeking new road of industrialization: models of revitalizing Northeast China, Singapore: World Scientific.